

Contribuziun alla restauraziun dalla baselgia sogn Martin

M E S S A D I

dalla suprastonza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau signur president
Preziadas signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

Gia repetidamein ei il cussegl da vischnaunca vegnius orientaus davart la restauraziun dalla baselgia claustrala sogn Martin sco era dils ulteriurs projects dalla Claustra. Aschia figurescha ina contribuziun alla baselgia claustrala el program d'activitad da 2013-2016. Cun damonda dils 3 da fenadur 2015 suttametta la Claustra benedictina ina damonda per ina contribuziun alla vischnaunca. Il cussegl da vischnaunca ha astgau prender investa dallas lavurs planisadas ed ha signalisaziun repetidamein era la beinvulientscha communal.

Il 8 da fevver 1981 ha il suveran da Mustér concediu ina contribuziun dad 1 milliuns francs vid la restauraziun dalla claustra benedictina. Il project da restauraziun da rodund 13 milliuns francs cumpigliava las excavaziuns archeologicas, la midada dalla baselgia da Nossadonna en in museum sco era ina biblioteca romontscha e claustrala e l'engrandaziun dalla cripta.

La claustra benedictina da Mustér mira anavos sin ina historia da 1400 onns

Las festivitads ed activitads dalla Claustra egl onn giubilar ein stai numerus. L'entschatta ufficiala ei stada da s. Giusep, ils 19 da mars 2014 e la fin per la fiasta da s. Martin, ils 11 da november 2014. Aschia ha nossa populaziun astgau festivar communablamein culla Claustra quei giubileum.

La Claustra – motor economic dall'entira regiun

Il vitg da Mustér e la Claustra da Mustér formeschan dapi tschentanners ina simbiosia. Dapi il fevver 2014 secumprova la stretga relaziun concernent l'economia e finanza denter vitg e Claustra per l'emprema gada ner sin alv e quei entras in studi dall'Universitad da Sogn Gagl (HSG) che documentescha fatgs che fan surstar:

Il potenzial da lavur dalla Claustra – inclusiv la lavur dils paders – corrispunda a 70 plazzas cumpleinas. Il volumen annual da pagas ed investiziuns dalla Claustra ei bunamein 12 milliuns francs. La valurisaziun annuala che sortescha dalla Claustra e sias activitads per la regiun, semuossan cun 6,5 milliuns francs per onn.

La Claustra – gronda muntada e valeta historica-culturala

La Claustra benedictina existenta, bein la pli veglia el nord dallas Alps, ha ina historia fetg varionta. Il vast complex baroc cun la baselgia claustrala e ses dus clutgers cun las cuplas seprenta en compleina maiestad ella planira dalla val da Disentis/Mustér. Ils baghetgs claustrals representan in bein cultural d'impurtonza naziunala. Oravontut la baselgia claustrala carschida ad in'ovra d'art complessiva basegna urgentamen ina restauraziun. En la liunga historia dall'abbazia ha la baselgia stuiu vegnir reconstruida e renovada pliras gadas. Mintga gada ha ei duvrau enorms sforzs.

Egl onn 1685, el temps d'avat Adalbert II de Medel, ein ils baghetgs vegls dalla Claustra e la baselgia da s. Martin vegni scarpai giu. II tract dalla claustra el sid e l'ala che traversa viers nord ein vegni construi da niev tenor ils plans da Caspar Moosbrugger von Au im Bregenzerwald (1656-1672), il frater da Nossadunaun che viveva lu en Claustra a Mustér. Denton haveva la Claustra surpriu sesezza finanziamein ed en consequenza dils mieds che muncavan, ha il temps da baghegiar cuzzau bunamein 10 onns. 1695 fuva Caspar Moosbrugger puspei a Mustér per inspectar l'ovra, sco protocollau: «eine Visierung von einer newen Kirchen zu reissen». Moosbrugger vegn era 1696 e 1699 consultaus dil proxim avat, Adalbert III de Funs, pertuccont ils plans da baghegiar dalla baselgia. Malgrad ils gronds quitaus finansials ei la nova baselgia claustrala stada finida igl onn 1704 e l'emprema messa ei vegnida clebrada. Finalmein vegn la baselgia claustrala nova da s. Martin a Mustér consecrada 1712 dil nunzius papal.

Ils 6 da matg 1799 ein il vitg e la claustra da Mustér vegni arsentai dallas truppas franzosas. Ultra da quei ei igl arviul dil chor sballunau, igl altar grond e l'orgla el chor destrui. Quater onns pli tard fuva igl arviul puspei cheu. II barschament digl onn 1846 ha puspei destruiu igl arviul dil chor. 1865 ei igl artg dil chor vegnius restauraus.

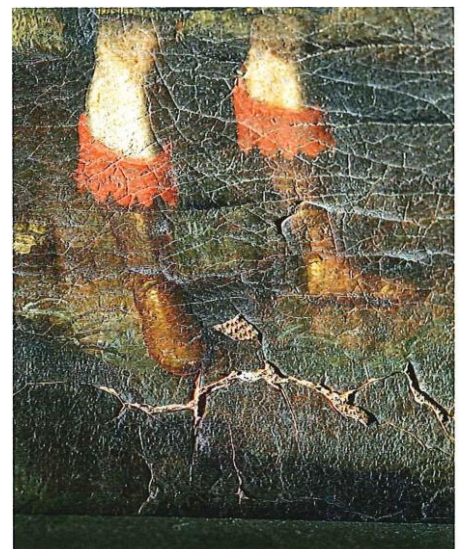
1913/14 ei il chor vegnius renovaus, ils stucs sil plantschIU su dils stuccaturs Wolf da Bozen ed ils maletgs dil pictur artist Fritz Kunz ein vegni construi da niev, igl altar grond da niev enramaus, il tablegiu dallas preits dil chor da niev coluraus e doraus.

1925/26 ei la renovaziun dalla nav baselgia succedida. Era cheu ein vegni creai sil plantschIU su novs maletgs da Kunz ed in niev stuc da Josef Malin da Liechtenstein il qual ei vegnius doraus rehamein, bein per saver integrar meglier quels maletgs ch'ei plitost jasters al stil baroc. Entochen 1940 ein tuts 9 altars e la scantschala vegni renovai en etappas.

La fassada sid culs clutgers ei vegnida renovada 1954 per la davosa gada. La front all'entrada dalla fassada sid cun las picturas dil frater claustral Fridolin Eggert ein vegnidas refrestgentadas e renovadas silmeins quater gadas dapi 1704, la davosa gada egl onn 1954. 1984 ha la baselgia claustrala survegniu novas tievlas „Herzfaiz-Tondachziegeln”.

La claustra – sanaziun externa ed interna

Denton ein las sfessas vid las fassadas ed egl intern digl edificii ed auters donns buca da surveser pli. Ina renovaziun totala dalla baselgia s. Martin semuossa urgentamein ed indispensabla pil convent, tuts experts involvai e visitaders.

Sper la restauraziun externa cun la sanaziun dalla fassada sid, la protecziun statica, la sanaziun dil contuorn cun l'entrada ei era ina restauraziun interna digl edifeci previda ed exnum necessaria.

Vid las stuccaturas semuossan negins donns pli gronds. Cun excepziun dallas sfessas staticas ein mo finas sfessas d'observar. Vid las preits dil plantschiu su eis ei da veser rasadas da tschuf che laian concluder sin ferma aria currenta. El sectur dil sochel ei la ligiadira dalla preit destruida entras la humiditad ch'ei sesalzada. Quella vegn allontanada e pil mument remplazzada cun ina ligiadira piarsa che procura il desalar.

La baselgia claustrala vegn sanada internamein cumpleinamein, aschia ein las suandontas lavurs da sanaziun previdas:

- garter dil chor (ovra frater Josef Böz 1666-1737)
- altars (altar grond, altars da s. Bendetg e s. Placi ed altars laterals)
- scantschala, truccas, via dalla crusch e teschamber
- restauraziun finiastras
- plantschiu da crappa
- concepziun dallas novas truccas chor sisu
- niev concept d'illuminaziun
- altar da celebraziun el chor per la liturgia.

Inevitabla restauraziun totala dall'orgla

Directamein davos la fassada sid egl intern dalla baselgia sesanfla l'empora dall'orgla cun l'imposanta orgla en stil niev baroc ord il 19avel e 20avel tschentaner. Quella orgla, duvrada mintgadi sco instrument accumpignont en las uras d'oraziun dil convent, ei ina part impurtanta dalla baselgia. Malgrad las revisiuns periodicas ei ina urgenta restauraziun totala ed ina renovaziun parziala indispensabla. Quella lavur voluminusa vegn strusch a purtar fastitgs visibels externs, denton vegn l'ureglia dils conventuals e dils visitaders a sedelectar dil tun cumplein che resuna lu danovamein.

Planisaziun / andament dalla realisaziun dil project

Igl ei previu il suadont plan da temps per la realisaziun dil project:

- garanzia da finanziaziun	2014 - 2016
- planisaziun e preparaziun detagliada	2015 - 2016
- restauraziun fassada sid (project singul)	2016
- restauraziun externa	2017 - 2018
- restauraziun interna	2018 - 2019

Survesta finanziaziun sanaziun baselgia claustra s. Martin

Tenor ina calculaziun da cuosts quantan ins cun investiziuns da 15 milliuns francs per la sanaziun dalla baselgia claustrala s. Martin. La gronda cumpart dils cuosts cumpeggia la sanaziun dil baghetg (restauraziun fassada sid, exteriura ed interna) cun 7 milliuns francs. In grond post fuorma era la restauraziun interna cun rodund 3 milliuns francs.

Igl ei capeivel che la claustra sa buca financiar quell'investiziun ord agens mettels. Aschia eis ella visada vin sin donaziuns e contribuziuns. Per saver recaltgar ils daners basignai, ei il delegau dalla fundaziun „Pro Kloster Disentis“ Arnold Kappler vegnius engaschaus. A vesta dallas entradas reducidas dallas fundaziuns (tscheins marginals dalla obligaziun eav.) eis ei ordvart grev d'obtener pli grondas contribuziuns.

Survesta contribuziuns e subvenziuns concedidas per la restauraziun:

Cumpart cantun e confederaziun	CHF 3'000'000
Corpus catholicum, baselgia catolica Turitg ed ulteriuras instituziuns catolicas	CHF 2'000'000
Banca cantunala, Banca Raiffeisen, fundaziuns	CHF 2'000'000

Modus da finanziaziun

Cunquei ch'il project per la sanaziun sesplega sur plirs onns ed ord motivs financials, duei il pagament digl importo dad 1 milliuns francs succeder sur in cuoz da 10 onns cun pagament annuals da mintgamai CHF 100'000.--. **Il modus da finanziaziun proponius lubescha era la realisaziun dils ulterius projects communalis.**

Vinavon fagein nus valer las suandontas cundiziuns:

- Ch'íl project per la resturaziun dalla baselgia claustrala vegni realisau cumpleinamein, cass cuntrari sereducess la contribuziun communal;
- Ch'igl importo vegni repartius sin diesch onns (annualmein CHF 100'000);
- Che las vischnauncas vischinontas separticipeschun cun ina contribuziun comensurada vid la restauraziun dalla baselgia claustrala.

Ponderaziuns finalas

Mustér senza la Claustra fuss buca Mustér. Las relaziuns e la collaboraziun denter la claustra benedictina e la vischnaunca ein fetg stretgas. La Claustra ha influenzau duront tschentaners la vischnaunca e la vallada. Sper in center religius, intellectual, cultural ei era la scola gimnasiala da gronda impurtonza per la Surselva. In bien svilup economic ei per la Claustra indispensabels per garantir in bien futur. La Claustra cun la baselgia, il museum ed in calender d'occurrências pulpius ha gronda muntada turistica per nossa destinaziun. Per augmentar l'attractivitat dalla Claustra ei il plaunterren aviarts per la publicitad e las purschidas da pernottaziun, gastronomia e seminar vegnan apprezzadas en nies vitg e nossa regiun.

A vesta dalla gronda impurtonza dalla Claustra benedictina ei ina contribuziun dad 1 milliuns francs pagabel enteifer 10 onns giustificada.

Proposta

Sebasond sin sura consideraziuns

propo na

la suprastonza communal al cussegl da vischnaunca da:

- conceder in credit dad 1 milliuns francs per la restauraziun dalla baselgia sogn Martin;
- suttametter quei conclus tenor art. 32, lit. d dalla costituziun communal alla votaziun dil pievel.

Suprastonza communal Disentis/Mustér

Il president:

Francesco Cajacob

Il vicecanzlist:

Romeo Schmed

Disentis/Mustér, ils 7 d'uost 2015